

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 438/2024-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Nitra Invest, s.r.o.**, Mostná 217/29, Nitra, IČO 36 561 690, zastúpenej MADEJ & Partners, s.r.o., Mýtna 42, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Nitre č. k. 5Co/9/2023-913 z 31. januára 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 20. mája 2024, doplnenou 21. mája 2024, domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), svojho práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, čl. 11 ods. 1 a 4 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom krajského súdu v civilnom spore o zaplatenie zvýšenej náhrady za vyvlastnenie nehnuteľností. Navrhuje napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Vlastnícke právo sťažovateľky (ako vyvlastňovanej) k dvom parcelám nachádzajúcim sa v k. ú. Mlynárce () bolo rozhodnutím správneho orgánu o vyvlastnení z roku 2017 vyvlastnené v prospech vyvlastniteľa z dôvodu vybudovania strategického parku, ktorý je významnou investíciou. Vo vyvlastňovacom konaní bola medzi účastníkmi konania sporná výška náhrady za vyvlastnené pozemky, pričom obe strany predložili vlastné znalecké posudky s rôzne určenou hodnotou vyvlastňovacích nehnuteľností. Pretože v tomto nedošlo k vzájomnej dohode, výška náhrady za vyvlastnené pozemky bola autoritatívne určená správnym orgánom vo výške 7 318,08 eur, vychádzajúc zo znaleckého posudku č. 62/2017 vypracovaného znaleckou

organizáciou [REDACTED] – [REDACTED] (ďalej len „znalecká organizácia“), ktorý do konania predložil vyvlastiteľ.

3. Sťažovateľka si v súlade s § 4a ods. 4 zákona č. 175/1999 Z. z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 175/1999 Z. z.“) uplatnila voči vyvlastiteľovi na Okresnom súde Nitra nárok na vyššiu náhradu za vyvlastnenie vo výške 13 706,28 eur spolu s úrokmi z omeškania. Uplatnený nárok zodpovedal rozdielu náhrady za vyvlastnenie určené v znaleckom posudku č. 43/2017 vypracovanom znalcom [REDACTED] (ďalej len „znalec“) vo výške 21 024,36 eur a náhrady uloženej v rozhodnutí správneho orgánu vo výške 7 318,08 eur.

4. Pokiaľ išlo o určenie výšky finančnej náhrady (doplatku) za vyvlastnené nehnuteľnosti, súd spočiatku disponoval dvoma súkromnými znaleckými posudkami (znalecký posudok vypracovaný znaleckou organizáciou a znalecký posudok vypracovaný znalcom), ktorých závery boli v zrejmom nepomere. Pretože išlo o obzvlášť závažný prípad, na návrh oboch strán sporu nariadil (kontrolné) znalecké dokazovanie Ústavom súdneho inžinierstva Žilinskej univerzity, ktorý zistil všeobecnú hodnotu oboch parciel v celkovej výške 15 301,44 eur. Spomedzi troch znaleckých posudkov rôzne určujúcich všeobecnú hodnotu pozemkov vyhodnotil práve posledný zmienený znalecký posudok za najobjektívnejší a najpresvedčivejší, keďže potrebné uviedol a vysvetlil metódu ustanovenia všeobecnej hodnoty, použité koeficienty a ich hodnoty náležite odôvodnil.

5. V súdnom konaní bolo tak preukázané, že všeobecná hodnota vyvlastnených parciel ku dňu ich vyvlastnenia nebola 7 318,08 eur, ale 15 300 eur po zaokrúhlení, preto bola žaloba o zaplatenie vyššej náhrady dôvodná, ale len v časti 7 981,92 eur [rozdiel medzi sumou určenou v znaleckom posudku (15 300 eur) a medzi právoplatne uznanou sumou (7 318,08 eur)]. Okresný súd ďalej konštatoval omeškanie žalovaného s plnením peňažného dlhu od rozhodnej doby (od doručenia žaloby), preto priznal sťažovateľke právo na zaplatenie úrokov z omeškania z priznaného plnenia podľa § 517 ods. 2 zákona č. 40/1964 Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“).

6. Okresný súd tak rozsudkom č. k. 10C/126/2018-851 zo 4. júla 2022 uložil žalovanému zaplatiť sťažovateľke 7 981,92 eur s úrokom z omeškania 5 % ročne zo 7981,92 eur od 29. júna 2019 do zaplatenia do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku (II. výrok). Vo zvyšnej časti žalobu zamietol (III. výrok), sťažovateľke priznal proti žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % (IV. výrok) a znalcovi priznal proti žalovanému nárok na náhradu znalečného (V. výrok).

7. Proti rozsudku súdu prvej inštancie žalovaný podal v rozsahu výroku II, IV a V odvolanie, ktoré krajský súd vyhodnotil ako čiastočne opodstatnené v časti priznaného príslušenstva. S poukazom na § 388 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) napadnutým rozsudkom zmenil rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku II tak, že žalovaný je povinný zaplatiť sťažovateľke istinu, a vo zvyšnej časti týkajúcej sa úroku z omeškania žalobu zamietol. V tejto súvislosti odvolací súd uviedol, že žalovaný nemôže byť v omeškaní od určitej doby, pokiaľ o samostatnom nároku na požadovanú vyššiu náhradu za vyvlastnenie nebolo právoplatne rozhodnuté. Súvisiace napadnuté výroky (IV a V) odvolaním napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správne. Rozsudok krajského súdu nadobudol právoplatnosť 21. marca 2024 a nebol napadnutý dovolaním.

II. Argumentácia sťažovateľky

8. Sťažovateľka tvrdí, že predpoklady prípustnosti ústavnej sťažnosti sú naplnené z dôvodu, že príslušenstvo pohľadávky vo výške 1 888,30 eur (suma kapitalizovaných úrokov z omeškania ku dňu právoplatnosti rozsudku krajského súdu) neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy (sumu 7 500 eur) podľa § 422 ods. 1 písm. c) CSP, a preto nie je dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP prípustné. Právomoc ústavného súdu zaoberať sa meritórnou argumentáciou je podľa sťažovateľky daná rozporom s princípom materiálnej spravodlivosti a intenzitou do ústavou garantovaných práv a slobôd (odkazujúc na III. ÚS 292/2018, IV. ÚS 210/2013).

9. Zamietnutie nároku na zaplatenie úrokov z omeškania sťažovateľka vníma ako dodatočnú nespravodlivú ujmu v širšom kontexte straty vlastníckeho práva vyvlastnením. Naopak, opodstatnenosť priznania nároku na zaplatenie úrokov z omeškania v jej právnej veci odôvodňuje najmä:

- a) okamihom vzniku hmotnoprávneho nároku na poskytnutie vyššej náhrady, ktorý sa viaže na právoplatnosť rozhodnutia o vyvlastnení;
- b) okamihom splatnosti hmotnoprávneho nároku na poskytnutie vyššej náhrady, ktorý nastal nasledujúci deň po dni, v ktorom bol žalovaný vyzvaný na plnenie, t. j. doručením žaloby zo strany súdu;
- c) ustálenou rozhodovacou praxou všeobecných súdov v tej istej právnej otázke za analogického skutkového stavu (konanie pred Okresným súdom Bratislava II vedené pod sp. zn. 8C/14/2016, následne konanie pred Krajským súdom v Bratislave vedené pod sp. zn. 4Co/108/2020);
- d) judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (Akkusová proti Turecku, Yetiş proti Turecku, Chinnici proti Taliansku) s osobitným akcentom na plynutie času od vyvlastnenia až po poskytnutie náhrady za vyvlastnenie (7 rokov) a na znehodnotenie tejto náhrady o 33,6 % v dôsledku inflácie bez akejkoľvek (hoci aj čiastočnej) kompenzácie vo forme priznania zákonných úrokov z omeškania.

10. Vzhľadom na uvedené sťažovateľka sumarizuje, že napadnutý rozsudok krajského súdu nerešpektuje doterajšiu rozhodovaciu činnosť všeobecných súdov, Európskeho súdu pre ľudské práva, všeobecné princípy vyvlastnenia, zákonné nároky na priznanie úrokov z omeškania v intenzite svojvoľného a ústavne nekonformného výkladu. Následne vyhodnotila napadnutý rozsudok krajského súdu s prihliadnutím na judikatúru ústavného súdu ako rozhodnutie napĺňajúce základné znaky arbitrárneho rozhodnutia súdu. Spôsob vysporiadania sa so vznikom nároku na úroky z omeškania považuje za prejav *denegatio iustitiae*. Podľa jej názoru sa tým navodil právny stav automaticky zvýhodňujúci len jednu stranu (žalovaného) profitujúcu z dĺžky súdneho konania dôvodne iniciovaného žalobcom.

11. Ďalšiu osobitnú pozornosť sťažovateľka venovala aj skutočnosti, že napadnutý rozsudok v časti zamietnutia nároku na zaplatenie úrokov z omeškania nie je ani riadne a presvedčivo odôvodnený, čo zakladá nepreskúmateľnosť a ústavnú neudržateľnosť ním vydaného rozhodnutia. Poukazuje na bod 33 odôvodnenia, v ktorom krajský súd s odkazom na odvolanie žalovaného doplnil jednu vetu, čo je na odôvodnenie rozsudku krajského súdu, ktorým sa mení rozsudok súdu okresného súdu, žalostne málo. Svoju argumentáciu podporuje aj pomocou judikatúry ústavného súdu k právu na riadne odôvodnenie rozhodnutia. Napokon identifikuje dôležité otázky, s ktorými sa krajský súd

v napadnutom rozhodnutí vôbec nevysporiadal, poukazujúc na strohé konštatovanie o vzniku nároku na poskytnutie vyššej náhrady právoplatnosťou súdneho rozhodnutia.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Ústavný súd z obsahu ústavnej sťažnosti ustálil jej podstatu, ktorou je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a porušenie vlastníckeho práva (čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy, čl. 11 ods. 1 a 4 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu) arbitrárnym právnym posúdením nároku sťažovateľky na zaplatenie úrokov z omeškania spojeným s nedostatočným (strohým) odôvodnením napadnutého rozsudku krajského súdu.

13. Ústavný súd sa hneď v úvode zaoberal procesnými súvislosťami sťažovateľkou zvoleného postupu, ktorá obišla dovolacie konanie z dôvodu, že namietané arbitrárne právne posúdenie (zamietnutie nároku na príslušenstvo k pohľadávke) ako nesprávne právne posúdenie podľa § 432 CSP v spojení § 421 CSP nie je v jej prípade prípustné z dôvodu majetkového cenzu. V nadväznosti na tvrdenie sťažovateľky o vyčerpaní účinných prostriedkov nápravy ústavný súd overením na okresnom súde zistil, že vec sťažovateľky je právoplatne skončená. V súdnom spise súd neviduje podanie dovolania sťažovateľkou proti rozsudku odvolacieho súdu.

14. Ústavný súd sa preto najskôr zaoberal tým, či má právomoc preskúmať rozsudok odvolacieho súdu vo veci samej, ktorým v časti zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie bez toho, aby proti nemu sťažovateľka podala dovolanie.

15. V prvom rade ústavný súd pripomína, že ústavou vymedzená právomoc mu neumožňuje, aby nahrádzal rozhodovaciu činnosť (právomoc) všeobecných súdov, ak je založená zákonom alebo na základe zákona. Ústavný súd môže uplatniť svoju právomoc až vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Ústava ani zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nepripúšťajú, aby si sťažovateľ ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených práv. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol (môže) domôcť ochrany svojich práv v konaní pred všeobecným súdom vlastnými, dovolenými a v danom prípade Civilným sporovým poriadkom ustanovenými procesnými úkonmi (I. ÚS 14/2022).

16. Ústavný súd po preskúmaní obsahu ústavnej sťažnosti konštatuje, že sťažovateľka sa zamerala len na jeden rozmer (ne)dostupnosti dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je nemožnosť subsumovať námietku arbitrárneho právneho posúdenia týkajúcej sa príslušenstva k pohľadávke z dôvodu majetkového cenzu pod dovolací dôvod podľa § 421 CSP. Pritom opomenula iný rozmer dovolania, ktorým je dovolací dôvod vady zmätočnosti podľa § 431 CSP v spojení s § 420 písm. f) CSP. Vzhľadom na už ustálenú podstatu ústavnej sťažnosti ústavný súd konštatuje, že sťažovateľkou vznesené námietky v ústavnej sťažnosti týkajúce sa arbitrárneho právneho posúdenia spojeného s nedostatočným odôvodnením vo veci (por. I. ÚS 115/2020 bod 42) je možné subsumovať pod vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

16.1. Na podporu tohto tvrdenia ústavný súd poukazuje na konštantnú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu, v zmysle ktorej „za znemožnenie strane uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f) CSP treba považovať aj taký postup, keď súdom prijaté závery nemajú svoj racionálny základ v interpretácii príslušných ustanovení právnych predpisov, a teda sú svojvoľné a neudržateľné, a keď rozhodnutie súdu neobsahuje žiadne dôvody alebo ak v ňom absentuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie vo veci, prípadne, ak argumentácia obsiahnutá v odôvodnení rozhodnutia je natolko vnútorne rozporná, že rozhodnutie ako celok je nepresvedčivé“ (5Cdo/205/2018, 8Cdo/152/2018, 9Cdo/154/2022, 9Cdo/143/2022).

17. V konkrétnom prípade bolo nevyhnutné, aby sťažovateľka pred podaním ústavnej sťažnosti splnila podmienku uplatnenia dovolania ako procesného prostriedku, ktorý jej zákon na ochranu jeho práv poskytuje. To platí aj v prípade, ak má sťažovateľka popri namietaní porušenia práva na spravodlivý proces v kontexte nedostatočného odôvodnenia – čo je vždy vada zmätočnosti (III. ÚS 559/2018, II. ÚS 120/2020, I. ÚS 235/2020), výhrady aj voči potencionálne nesubsumovateľnej námietke nesprávneho právneho posúdenia pod § 421 CSP. Ústavný súd zdôrazňuje, že nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia sa má napraviť v rámci všeobecného súdnictva a dovolanie vytvára pre tento prístup priestor.

17.1. Aj napriek skutočnosti, že niekedy nie je celkom možné a reálne jednotlivé námietky (subsumovateľné a nesubsumovateľné pod dovolacie dôvody) od seba celkom oddeliť, bolo by v rozpore s princípom subsidiarity, aby ústavný súd predbiehal rozhodnutie dovolacieho súdu. Aj ústavný súd musí všeobecným súdom poskytnúť príležitosť plne rozvinúť ich právomoc, keďže aj im patrí možnosť a povinnosť poskytnúť sťažovateľovým základným právam a slobodám ochranu v medziach ich zákonom zverených kompetencií. Táto ochrana je v rámci vzťahu medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom podľa princípu subsidiarity delená a postupná, nie delená a súbežná. Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva a jeho právomoc nastupuje spravidla až vtedy, ak sťažovateľ pred všeobecnými súdmi vyčerpá všetky účinné prostriedky nápravy vo vzťahu ku konaniu, resp. rozhodnutiu ako celku. V prípade, ak v rámci toho istého konania (rozhodnutia) je možné niektoré námietky uplatniť pred dovolacím súdom a iné nie, ústavný súd v tejto súvislosti považuje za v rozpore s už zmieneným princípom subsidiarity tieto procesné nároky drobiť a ponechať ich samostatnému procesnému osudu. V prípade potenciálneho úspechu sťažovateľa pred dovolacím súdom (čo i len vo vzťahu k niektorým uplatneným námietkam) totiž stráca ďalšie konanie pred ústavným súdom zmysel (I. ÚS 182/2023).

17.2. Ústavný súd opakovane pripomína, že nie každé rozhodnutie o mimoriadnom opravnom prostriedku spôsobuje zachovanie zákonnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, zohľadňujúc predovšetkým subsidiaritu konania o ústavných sťažnostiach, preto posledná veta § 124 zákona ústavnom súde o zachovaní tejto lehoty je určená na to, aby sťažovateľ v ústavnej sťažnosti mohol uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Pokiaľ by rozhodnutie o dovolaní bolo negatívne, má sťažovateľ pri zachovaní princípu subsidiarity právomocí ústavného súdu možnosť napadnúť ústavnou sťažnosťou rozhodnutie dovolacieho súdu vrátane odvolacieho súdu. Pokiaľ ide o námietky proti dovolaním napadnutému rozhodnutiu, ktoré nebolo možné uplatniť v dovolacom konaní, je možné ich potom uplatniť súčasne, ale až v ústavnej sťažnosti a ústavný súd ich môže preskúmať, avšak spolu s výsledkami dovolacieho konania. Ústavný súd

už len dodáva, že práve posledná veta § 124 o zachovaní lehoty je určená práve na to, aby sťažovateľ mohol v ústavnej sťažnosti (nasledujúcej po podaní mimoriadneho opravného prostriedku) uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Inými slovami, lehota na podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu, teda začína plynúť podľa § 124 poslednej vety zákona o ústavnom súde (IV. ÚS 398/2022, IV. ÚS 404/2022, IV. ÚS 471/2022, IV. ÚS 534/2022, IV. ÚS 24/2023).

18. Skúmajúc procesné súvislosti sťažovateľkou zvoleného postupu nepodaním dovolania podľa § 420 písm. f) CSP ako v poradí ďalšieho prípustného prostriedku nápravy porušených práv v rámci súdnej sústavy, je možné uzavrieť, že nie je udržateľný taký právny stav, keď sa dovolacia inštancia dostane do faktickej pozície neúčinného prostriedku nápravy, ktorý by dostal punc fakultatívnosti a obsolencie (III. ÚS 352/2021). Meritórne preskúmanie ústavnej sťažnosti sťažovateľky ústavným súdom v situácii, keď nevyužila právny prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý jej zákon účinne poskytoval, t. j. nepodala dovolanie, hoci ho podať mohla a mala, by bolo porušením princípu subsidiarity, na ktorom je založené rozhodovanie o individuálnych ústavných sťažnostiach (I. ÚS 336/2018, II. ÚS 12/2021, IV. ÚS 522/2020). Sťažovateľka tiež netvrdila, že dovolanie nepodala z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Preto zo strany ústavného súdu neprichádza do úvahy ani prípadný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

19. Na základe uvedených dôvodov sa ústavný súd meritórne nezaoberal podanou ústavnou sťažnosťou, ktorou sťažovateľka namietala porušenie svojich základných práv a slobôd podľa ústavy, listiny, dohovoru a dodatkového protokolu, ale túto pri predbežnom prerokovaní odmietol ako neprípustnú podľa § 132 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. júla 2024

Miloš Maďar
predseda senátu